

HALMSTAD

Kv Experten nr 8

Danströmsgatan 5

Antikvarisk förundersökning
med förslag till detaljplanebestämmelser

Fasad mot trädgård.

**KROOK
& TJÄDER**

Göteborg 14 mars 2023

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

GENERELLA UPPGIFTER	sida 2
RELEVANT LAGSTIFTNING	sida 3 - 5
HISTORIK och ARKIVHANDLINGAR, EXPERTEN 8	sida 6 - 12
Halmstad, villastaden i väster	sida 6
Historik, arkivhandlingar	sida 7
Syn på plats	sida 8 - 12
KULTURHISTORISKT VÄRDE (PBL 8 kap 13 §)	sida 13
KULTURHISTORISK KARAKTÄR (PBL 8 kap 17§)	sida 14
AMBITIONSNIVÅ	sida 14
PRAKTISKT GENOMFÖRANDE	sida 14
FÖRSLAG TILL SKYDD- OCH VARSAMHETSBESTÄMMELSER I DETALJPLAN	sida 15
INFORMATIONSKÄLLOR	sida 15
 KULTURHISTORISK VÄRDERING OCH KARAKTÄRISERING, RAÄ's VÄRDERINGSSYSTEM	 sida 16 - 17

GENERELLA UPPGIFTER

Objekt

Kv. Experten nr. 8, Danströmsgatan 5 i Halmstad. Omslutande gator är Ekehöjdsgatan och Danströmsgatan.

Syfte

Förundersökningen är avsedd som kulturhistoriskt värderingsunderlag för pågående arbete med ny detaljplan för fastigheten Experten 8. För att bedöma lämpliga skydds- och varsamhetsbestämmelser görs en enkel antikvarisk förundersökning primärt av huvudbyggnadens exteriör.

Undersökningen skall ligga till grund för att säkerställa kulturhistoriska värden.

Undersökningen bygger på platsbesök, uppgifter från fastighetsägare samt arkivhandlingar. Mer detaljerad inventering av byggnaden är ej utförd.

Beställare av förundersökningen

Kulturbolaget Ekehöjden AB.

Fastighetsägare

Christina Hübner.

Undersöknings- och värderingsmetodik

Plattform Kulturhistorisk värdering och urval. RAÄ 2015.

Denna antikvariska förundersökning utförd av

Arkitekt Anna Dahlbom KUL cert. C003480 och
medverkande arkitekt Tomas Carlin KUL cert. C000229.

RELEVANT LAGSTIFTNING

Plan- och bygglagen

2 kap. 1 §

...hänsyn tas till både allmänna och enskilda intressen.

2 kap 6 §.

... ska bebyggelse och byggnadsverk utformas och placeras på den avsedda marken på ett sätt som är lämpligt med hänsyn till

1. stads- och landskapsbilden, natur- och kulturvärdena på platsen och intresset av en god helhetsverkan.

Vid planläggning och i andra ärenden ...ska bebyggelseområdets särskilda historiska, kulturhistoriska, miljömässiga och konstnärliga värden skyddas. Ändringar och tillägg i bebyggelsen ska göras varsamt så att befintliga karaktärsdrag respekteras och tillvaratas.

8 kap. 7 §

Vid ändring eller flyttning av en byggnad får kraven i 1 och 4 §§ anpassas och avsteg från kraven göras med hänsyn till ändringens omfattning eller flyttningens syfte samt med hänsyn till byggnadens förutsättningar och till bestämmelserna om varsamhet och förbud mot förvanskning i detta kapitel.

Avsteg från kraven i 1 § 3 och 4 § första stycket 8 får dock göras endast om det med hänsyn till ändringens omfattning eller flyttningens syfte och byggnadens standard är uppenbart oskäligt att uppfylla kraven.

8 kap 13§.

En byggnad som är särskilt värdefull från historisk, kulturhistorisk, miljömässig eller konstnärlig synpunkt får inte förvanskas.

8 kap 14 §.

Ett byggnadsverk ska hållas i vårdat skick och underhållas så att dess utformning och de tekniska egenskaper som avses i 4 § i huvudsak bevaras. Underhållet ska anpassas till omgivningens karaktär och byggnadsverkets värde från historisk, kulturhistorisk, miljömässig och konstnärlig synpunkt.

Om byggnadsverket är särskilt värdefullt från historisk, kulturhistorisk, miljömässig eller konstnärlig synpunkt, ska det underhållas så att de särskilda värdena bevaras.

En anordning för ett syfte som avses i 8 kap 4 § första stycket 2-4, 6 eller 8, ska hållas i sådant skick att den alltid fyller sitt ändamål. Lag (2011:335)

8 kap 17 §.

Ändring av en byggnad och flyttning av en byggnad ska utföras varsamt så att man tar hänsyn till byggnadens karaktärsdrag och tar till vara byggnadens tekniska, historiska, kulturhistoriska, miljömässiga och konstnärliga värden.

Boverkets byggregler

1:2213, utdrag ur

En byggnad kan vara en sådan särskilt värdefull byggnad som avses i 8 kap. 13 § PBL antingen för att den har sådana värden i sig eller för att den utgör en väsentlig del av en särskilt värdefull bebyggelsemiljö...

Exempel på detta är

- byggnader som representerar en tidigare vanlig byggnadskategori eller konstruktion som nu har blivit sällsynt,
- byggnader som belyser tidigare bostadsförhållanden, sociala och ekonomiska villkor, arbetsförhållanden, olika gruppers livsvillkor, stadsbyggnadsideal eller arkitektoniska ideal samt värderingar och tankemönster...

En byggnad kan också vara särskilt värdefull om den i sig utgör en källa till kunskap om äldre material och teknik...

Byggnader från tiden före 1920-talets bebyggelseexpansion, som har sin huvudsakliga karaktär bevarad, utgör idag en så begränsad del av byggnadsbeståndet att flertalet av dem kan antas uppfylla något av kriterierna för särskilt värdefull byggnad. (BFS 2016:6).

Kulturmiljölagen

Byggnaden omfattas ej av KML.

Riksintresse (Miljöbalken)

Fastigheten är ej del av område som omfattas av Riksintresse Kulturmiljövård.

Detaljplan

Gällande stadsplan från 1942 redovisar fastigheten med beteckningarna "BIIIF1" samt med grafik visande byggrätt, prickad mark och korsmarkerad mark.

Stadsplanebestämmelser från 1941. Ändring stadsplan för Kv. Experten år 1948.

- "B" *Får endast användas för bostadsändamål. Därjämte äger byggnadsnämnden medgiva inredning av samlingssalar och lokaler för handels- och hantverksändamål... där detta prövas kunna ske utan olägenhet för närboendes hälsa och trevnad. Får icke bebyggas med byggnad om fler än två våningar och större höjd än 7,5 meter. Uthus, garage och dylik gårdsbyggnad skall uppföras sammanbyggd med huvudbyggnad. ...i undantagsfall fristående...*
- "II" *Får icke bebyggas med byggnad om fler än två våningar och större höjd än 7,5 meter.*
- "F" *Endast ett hus som uppförs fristående. ...skola av tomts eller tomt dels areal minst 4/5 lämnas obebyggda och får i intet fall uppföras huvudbyggnad ned större areal än 400 m².*
- "1" *Med arabisk siffra betecknat område får icke bebyggas med byggnad inrymmande fler bostadslägenheter å varje tomt än som sagda siffra angiver...*

Med punktprickning betecknat område får inte bebyggas.

Med korsprickning betecknat område får bebyggas endast med veranda, annan mindre utbyggnad förbunden med bostad, garage, avsett för å tomten boendes privata bruk samt annan mindre gårdsbyggnad, om byggnadsnämnden finner det lämpligt...

Översiktsplan

Framtidsplan 2050 Halmstad kommun.

Kulturmiljöprogram

Kulturmiljöprogram för Halmstad stad, 2020. Fastigheten ingår i utpekade kulturmiljöområdet Väster, Villastaden.

Utdrag ur kap 8.Väster:

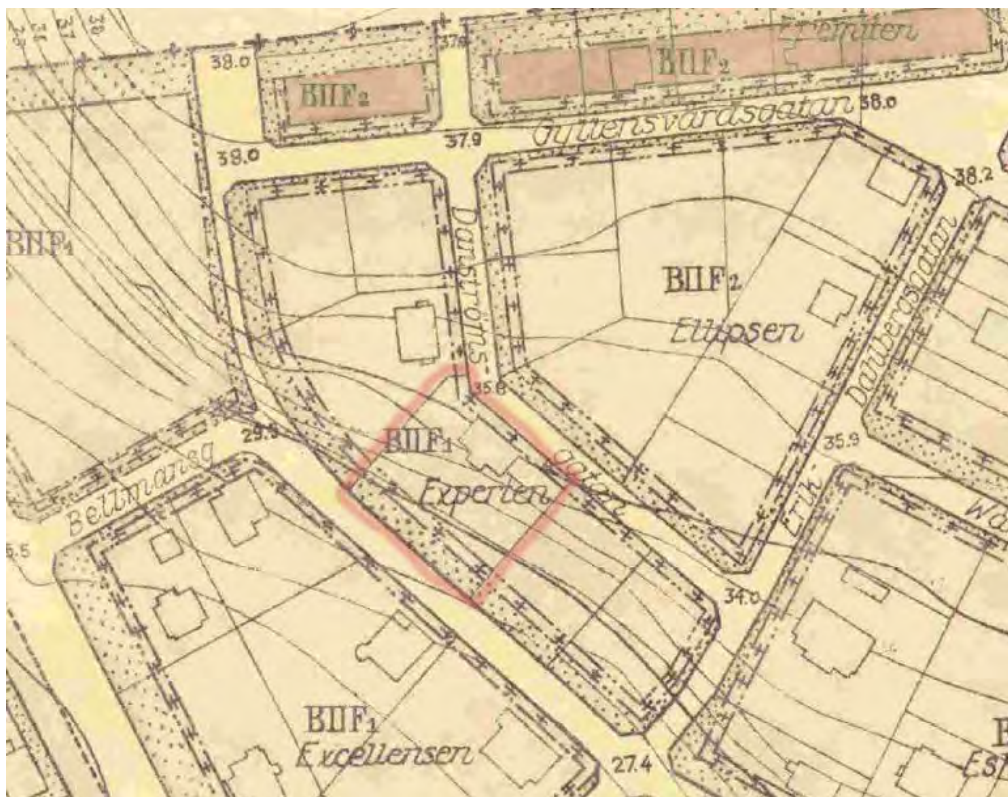
'Stadsdelen ligger på Galgbergets sydsluttning och den kuperade terrängen har hanterats genom stentrappor mellan gator och på tomter. Gatunätet har anpassats till terrängen... Området är lummigt där trädgårdarna med buskage och träd verkar karaktärsskapande. Stadsdelen har bibehållit sin villastadskaraktär med fristående villor på stora tomter. De stora påkostade villorna med individuell arkitektur i till exempel kvarteret Excellensen och Experten visar på hur tomterna främst har bebyggts av välbärgade familjer. Här finns blandade arkitekturstilar, från 1800-talets träarkitektur till det tidiga 1960-talets strama modernism.'

'Trots att enskilda byggnader har förändrats över tid och ny bebyggelse tillkommit är områdets karaktär som trädgårdsstad tydligt avläsbar.

Den välbevarade villastaden är som helhetsmiljö unik för Halland.'

Utdrag ur kap 8.1 Villastaden

'På 1920-talet upprättades ett planförslag av Albert Lilienberg och stadsingenjör Ragnar Lyttkens... Lilienberg var en tongivande stadsplanerare som i sina planer hämtade inspiration från Camillo Sittes trädgårdsstäder. Detta syns även i villastaden där gator och kvarter anpassats till terrängen och befintliga förutsättningar på platsen.'

Utsnitt från gällande stadsplan från 1942 (norr åt höger)

HISTORIK och ARKIVRITNINGAR

Halmstad, Villastaden i Väster

Trädgårdsstaden som förebild.

Den nya stadsplanlagen från 1907 gjorde det möjligt att styra bebyggelsens innehåll och placering på tomten. Den eftersträvade svenska småstadskaraktären åstadkoms genom noggrann styrning av villornas placering, förgårdsmark och smala gaturum. Placera villor i gatuliv med entréer på gavlarna och sammanbindande plank eller häckar. Väsentligt var också att spara vegetation här och var mellan kvarteren. Hänsyn till topografi och vegetation gav på ett naturligt sätt ett mjukt böljande gatunät. (ur 'Så byggdes villan')

Till husen hörde en grön trädgård som låg i den privata zonen bakom huset.

Typiskt för villabyggnade 1905-1915

Herrgården var en förebild. Entrén placerad under en balkong. Träfasader med stående eller liggande panel i ljusa oljefärger har markerade indelningar, fönsterfoder och knutbräder i vitt. På många håll fortsatte man bygga villor i en blandstil med drag av både nationalromantik och jugend tills dess att de klassicistiska idealen tog över på 1920-talet. (ur 'Så byggdes villan')

Omgivning

Halmstad sjukhus stod klart 1915. I dess närhet finns ett antal 'doktorsvillor'. Experten 8 är en av dessa. Detta även om första ägaren var en Lektor Östberg. Ägare nr två, Doktor Henrik Laurell bodde här under många år fram till minst 1973.

I området är senare tillkommen fasadbeklädnad i tegel relativt vanligt förekommande på villor från första hälften av 1900-talet. Det rör sig om både gult, rött och vitt typ 'mexi'-tegel. Det finns även exempel på liknande hustyper utan tegelklädsel; dessa har fasadmateriell puts och/eller trä.

En slagning i RAÄ bebyggelseregister ger ett flertal träffar i närområdet. I kvarteret i sydost gränsande, Excellensen, är 5 av 7 fastigheter omnämnda. Inga lagkrav finns, men omnämningen som 'mkt välbevarad påkostad villa i utpräglad jugendstil, påkostad villa med garage 1920, nationalromantisk jugendinspirerad'.

Villor nära inpå gatuliv, rumsbildande för stadsrummet. Experten 8 till vänster.

Experten 8, i förgrunden tillbyggnaden med terrass och senare tillkommen trappa.

Historik, arkivhandlingar

För aktuell byggnad har ej ursprungsritningar återfunnits. Ej heller arkitekt är känd.

Tomtkarta utan inritad byggnad från 1916 finns, stämplad 1939.

Byggår ej fastställt. Enligt Skatteverkets fastighetstaxering var byggår 1914. Uppgiften lämnades av tidigare fastighetsägare, men är ej kontrollerad. Nuvarande fastighetsägare uppger 1905 som byggår. Fastställs att byggår i vart fall är före 1920.

1933

-VA-planritning visar indragning av vatten till badrum i källare.

1939

-sker en om- och tillbyggnad mot gavel i nordost. Omfattar källar- och entréplan och även terrass och burspråk på plan 2.

BL-fasadritning från 1939 visar liggande träpanel och breda knutbrädor.

1960

-ges bygglov för fasadbeklädnad i gult tegel.

Syn på plats

Tomten, utformning

Tomten sluttar kraftigt mot sydost. Nivåskillnaden mellan omslutande gator är sju meter. Byggnaden är placerad med långsida nära intill gata och har på baksidan en stor trädgård, tydligt uppdelad i tre markterrasser. Dessa är förbundna med en centralt placerad stentrappa med smidesräcken, mitt för trädgårdsentrén. På husets framsida ett tätt staket mot gata i tryckimpregnerat virke. På trädgårdssida, i tomtgräns, äldre grind i smide.

Huvudbyggnad, utformning

Byggnaden har en rektangulär planform. Mot trädgården är långsidans mittaxel tydligt markerad med en från fasadliv något indragen frontespis med tillhörande balkong. Frontespisens valmade tak har taktassar och snickerier som inte återfinns någon annanstans på byggnaden. Fasadytor på balkongen i vitmålat trä. Under balkongen en veranda med trappa ned till trädgården. Frontespisens och balkongens ovan nämnda tak- och trädetaljer visar på släktskap med närliggande Drabanten 8, en välbevarad villa i nationalromantisk stil (se jämförande foton).

Tillbyggnad 1939

Tillbyggnaden i nordost har tre plan (källare, entréplan, terrass och burspråk på plan 2) och tillkom enligt uppgift då behov av bibliotek uppstod för tidigare fastighetsägaren, doktor Laurells, 15 000 böcker.

En inklädd trappa i tryckimpregnerat virke leder upp till tillbyggnadens terrass. Denna trappa finns ej med på bygglovsritning för tillbyggnad; har alltså tillkommit senare. Från terrassen en separat entrédörr in till övre våningsplanet.

Tak

Taktegel, rött, typ plattfals. Enligt uppgift lokalproducerat Slottsmöllan och omlagt av nuvarande fastighetsägare. Huset har en st. asymmetriskt placerad skorsten. Man kan fundera över om byggnaden kan ha haft ytterligare en skorsten för ett symmetriskt utseende, likt intilliggande Danströmsgatan 7.

Takkupor, takfönster

På gatusidan en större centriskt placerad kupa och två mindre kupor, symmetriskt placerade. På gårdssida två symmetriskt placerade mindre kupor. Samtliga kupor i nedre takfall. På gatu- och gårdssida centriskt placerade större takfönster, högt upp på övre takfall och som möts övernock. I övre takfall även nedfällda takfönster, symmetriskt placerade, två st mot gatusida, tre st mot gård.

Fasad

Fasadtegel, gult. Senare gjord håltagning i fasad för större ventilationsgaller på några ställen, i axelhöjd.

Ursprungligt fasadmateriell var liggande träpanel. Detta kan utläsas på bygglovsritning från 1939 och understöds även av äldre fotografi som visar vit knutbräda och ljusgul fasad.

Att tegelinklädnad tillkommit i efterhand syns även tydligt på plats, dels genom yttertaketets korta takutsprång och även det ursprungliga burspråkets i fasaden något insjunkna placering.

Fönster och ytterdörrar

Fönster förmodligen original och i gott skick förutom i takkupor. Undantaget nytt perspektivfönster i aluminium på tillbyggnad mot trädgård och även nya fönster i burspråk på tillbyggnadens terrass. Dessa var ursprungligen spröjsade lika övriga fönster.

Fasadritning från 1939 visar en horisontell tre-delning av fönster, inte som idag, delning på fyra. Oklart om så var fallet; i så fall är befintliga fönster inte ursprungliga.

Fönstersmygar mellan tegelbeklädnad och karm är inklädda med kopparplåt. Även fönsterbleck i kopparplåt.

Entrédörrar mot gata och trädgård är moderna, grönmålade spegeldörrar med halvmåneformat överljus. Ursprungliga dörrar var med all säkerhet äkta spegeldörrar i trä och med överljus.

På tillbyggnadens terrass, tät dörr klädd med smala träprofiler, ev. teak, ca 1960-tal.

Burspråk

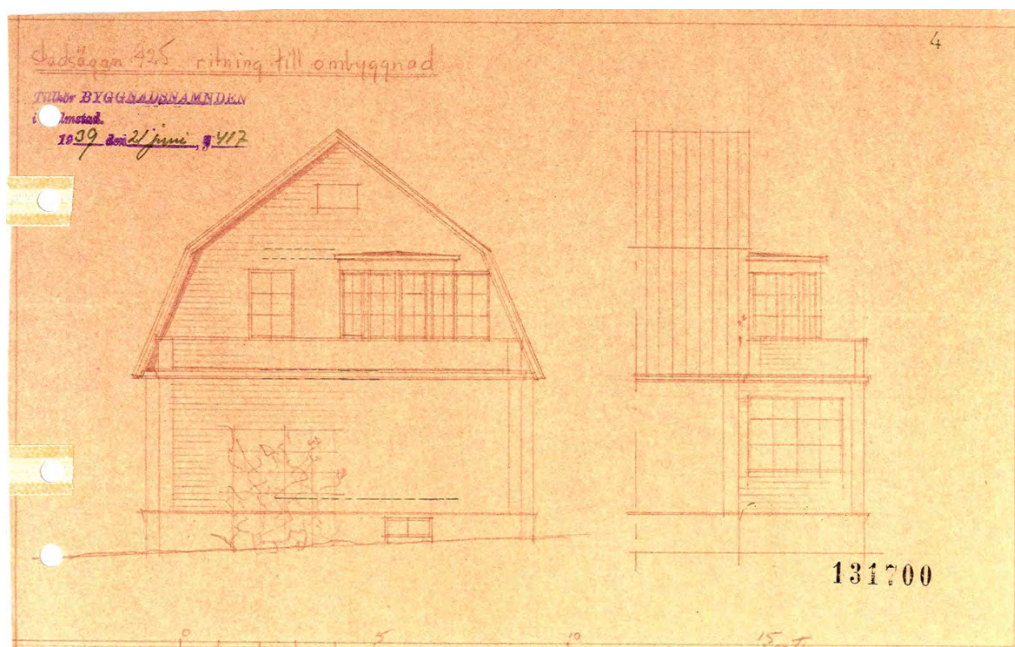
Burspråk mot sydost, tresidigt (förmodligen ursprungligt).

Större burspråk på plan 2 mot nordväst, sexsidigt, tillkom i samband med tillbyggnad 1939.

Båda burspråk klädda med kopparplåt.

Invändigt

Invändigt finns i två av rummen dekorationsmålningar utförda av målerifirma Högardh. Förlagor hämtades från Röhsska museet. Enligt uppgift brukade Halmstadgruppen samlas i en lokal i huset.

Bygglov tillbyggnad 1939.

Frontespis, tak och balkong mot trädgård har likheter med motsvarande på Drabanten 8 (höger).

Tillbyggnad 1939.

Burspråk på tillbyggnadens takterrass.

Vy från lägre markterrassen.

Veranda på trädgårdssidan.

Mittparti gatufasad.

Trästaket mot gata

.Ursprungligt burspråk, gavel sydväst.

KULTURHISTORISKT VÄRDE

(PBL 8 kap 13 §)

(För en schematisk sammanställning enligt Riksantikvarieämbetets modell, se de sista två sidorna)

Den **värdering och motivering** för bevarande som framhålls i 'Kulturmiljöprogram för staden Halmstad 2020', är välgrundad från såväl kulturhistorisk som historisk synvinkel.

Kulturhistoriskt värde, området

Området är representativt för trädgårdsstaden där gator och byggnader anpassats till terrängen. Inom och gränsande till det aktuella kvarteret återfinns påkostade villor på stora tomter, uppförda av välbärgade familjer. Villorna har vuxit fram under en längre tidsepok. Allt mellan 1800-talets träarkitektur till det tidiga 1960-talets modernism finns representerad.

Trots att enskilda byggnader har förändrats över tid och ny bebyggelse tillkommit efter det är områdets karaktär av trädgårdsstad tydligt avläsbar. Den välbevarade villastaden är som helhetsmiljö unik för Halland.

- Särskilt värdefullt för området är bevarandet av den till terrängen anpassade gatustrukturen, de voluminösa villorna och deras placering på tomterna med rumsbildande verkan i gaturummet.

Kulturhistoriskt värde, byggnaden

Aktuell byggnad är, trots byte av fasadmateriäl och i efterhand tillkomna takfönster välbevarad och har därför stor betydelse för områdets värde och kontinuitet.

Byggnadens har en högre, dominant volym till följd av sin placering nära intill gatan, sin långsträckt gatufasad och takets valmning. Trädgården är generöst tilltagen.

Fönsterna har vertikala proportioner och är jämnt fördelade över fasaderna. Fönstersättningen är symmetrisk och med en variation av spröjsade en- två och treluftsfönster.

Takkupornas symmetriska placering och samspelar med underliggande fönster. Burspråket i söder som en prisma tillfogad huvudvolymen.

Frontespisens centrala placering och vertikala proportioner understöds av trädgårdens trappa/gång som delar den trädgården på två delar.

Arbeten har underhand utförts, men det huvudsakliga kulturhistoriska värdet är bevarat. Mindre lyckat är tegelklädsel som ändrat husets karaktär från 'lätt' trä- till 'tung' tegelbyggnad. Inramande snickeri runt fönster och knutar samt fotlist har försvunnit vilket påverkar upplevelsen.

Detta, en senare tillkommen fasadbeklädnad i tegel, är dock i området vanligt förekommande.

- Byggnaden är uppförd före 1920-talet och som en följd av detta, särskilt värdefull (BBR).
- Särskilt värdefullt för byggnaden är den tidsenliga utformningen avseende volym, proportioner och fönstersättning.
- Även interiört finns värdeskapande målningar som ytterligare höjer det historiska värdet.

KULTURHISTORISK KARAKTÄR

(PBL 8 kap 17§)

(För en schematisk sammanställning enligt Riksantikvarieämbetets modell, se de sista två sidorna)

Kulturhistorisk karaktär, området

Områdets karaktär byggs upp av det tidigare beskrivna under kulturhistoriskt värde.

Kulturhistorisk karaktär, byggnaden

Byggnadens karaktär byggs upp av det tidigare beskrivna under kulturhistoriskt värde.

AMBITIONSNIVÅ

Aktuell byggnad har kulturhistoriska värden beskrivna i föregående delar.

Sammanfattningsvis bör nedanstående väsentliga värden och karaktärsdrag beaktas vid bedömning av förändringar.

Kulturhistoriska värden

- Särskilt värdefullt för området och byggnaden är bevarandet av den till terrängen anpassade gatustrukturen, de voluminösa villorna och deras placering på tomterna med rumsbildande verkan i gaturummet.
- Särskilt värdefullt för byggnaden är den tidsenliga utformningen avseende volym, proportioner och fönstersättning.

Kulturhistoriska karaktärsdrag

- Särskilt karaktäristiskt för området och byggnaden är samma som de kulturhistoriska värdena med tyngdpunkt på den tidsenliga utformningen avseende volym, proportioner och fönstersättning.

PRAKTISKT GENOMFÖRANDE

Att generellt beakta vid förändringar i området och av byggnaden.

- Fönster, dörrar, räcken och skärmtak m.m. samt andra utvändiga förändringar bör utformas i ursprungliga material, dimensioner och gestaltning.
- Material, kulörer, profiler, dimensioner, beslagning och kulörer bör vara inspirerade av ursprungliga val.
- Dokumentation av befintligt utförande bör göras före förändringar.
- Antikvarisk kontrollplan bör upprättas med kontrollpunkter gällande främst detaljutformningar.

FÖRSLAG PÅ SKYDDS- OCH VARSAMHETSBESTÄMMELSER I DETALJPLAN

De särskilda värden och karaktärsdrag som utgör rimlig ambitionsnivå kan sammanfattas i följande förslag till planbestämmelser.

- Detaljplan bör innehålla förbud mot rivning av ursprungliga huvudbyggnaden.
- Utökad bygglovplikt bör gälla för fasaders och yttertaks utformning och material liksom fönstersättning.
- Detaljplanen bör innehålla krav på anpassning till byggnadens ursprungliga utföranden, material och kulörer vid tillbyggnader och andra utvändiga förändringar.
- Dokumentation av befintligt utförande bör krävas före förändringar.

INFORMATIONSKÄLLOR

Underlag och källor

- Stadsplan, laga kraft 2 oktober 1942.
- Samrådshandlingar.
- Kulturhistorisk värdering av bebyggelse. Axel Unnerbäck, Riksantikvarieämbetet 2002.
- Kulturmiljöprogram för Halmstads stad (2020).
- Så byggdes villan Svensk villaarkitektur 1890 till 2010. Björk, Nordling och Reppen.
- Plattform Kulturhistorisk värdering och urval. RAÄ 2015.
- Bygglovhandlingar 1933 - 2019.

(på bygglovhandling upprättad 2019 finns hänvisningstext till äldre ritningar tillhandahållna av stadsbyggnadskontoret. Dessa har eftersökts men ej återfunnits)

- Syn på plats innefattar muntlig information från fastighetsägaren Christina Hübner.

KULTURHISTORISK VÄRDERING OCH KARAKTÄRISERING, RAÄ's VÄRDERINGSSYSTEM

Nedan följer en schematisk sammanställning av värden och karaktärsdrag för Experten 8, vilka har relevans enligt etablerat värderingssystem från Riksantikvarieämbetet och Boverket.

Schemat är ofrånkomligen personligt präglad och kan, och bör, omvärderas när nya kunskaper eller uppfattningar etableras.

Begrepp*	Värdering**	Ambitions-nivå***	Genomförande
<u>Dokumentvärde</u> Byggnadshistoriskt värde	Värdefullt för området utmed och kring Danströmsgatan är den relativt oförändrade gestaltningen med gatustråk och trädgårdsutformningar	3	Detaljplan bör innehålla förbud mot rivning av den ursprungliga huvudbyggnaden
<u>Upplevelsevärde</u> Arkitektoniskt värde	Särskilt karaktäristiskt för byggnaden är utformningen avseende volym, proportioner och fönstersättning.	3	Utökad bygglovplikt bör gälla för fasaders och yttertaks utformning och material liksom fönstersättning. Detaljplanen bör innehålla krav på anpassning till byggnadens ursprungliga utföranden, material och kulörer vid tillbyggnader och andra utvändiga förändringar.

* **Begrepp** (urval använda i etablerat värderingssystem)

Dokumentvärde (historiska egenskaper):

Byggnadshistoriskt värde, Byggnadsteknik - historiskt värde, Patina, Arkitekturhistoriskt värde, Samhällshistoriskt värde, Socialhistoriskt värde, Personhistoriskt värde, Teknikhistoriskt värde

Upplevelsevärde (estetiskt och socialt engagerande egenskaper)

Arkitektoniskt värde, Konstnärligt värde, Patina, Miljöskapande värde, Identitetsvärde, Kontinuitetsvärde, Traditionsvärde, Symbolvärde

** **Värdering** (urval använda i etablerat värderingssystem)

Kvalitet, Autenticitet, äkthet, Pedagogiskt värde, tydlighet, Sällsynthet, Representativitet

*** **Ambitionsnivåer** (använda i etablerat värderingssystem)

1. Musealt bevarande, konservering, skydd som byggnadsminne.
2. Det kulturhistoriska värdet skall vara styrande. Lagskydd som byggnadsminne eller motsvarande; hög ambitionsnivå i dokumentation och vård.
3. Det kulturhistoriska värdet skall ses som en positiv tillgång. Aktiva insatser för säkerställande och adekvat vård förutsätts. skyddsbestämmelser enligt Plan-och bygglagen eller motsvarande.
4. Inga särskilda krav utöver en konsekvent tillämpning av allmänna varsamhetsbestämmelser i Plan och bygglagen och annan lagstiftning.